№ 139 ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 17 — 1905 — ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 17 № 139

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Meshak».

Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

Եղիսաբէթ Խուդանեանցը իր վաղամեռիկ որդու՝

ՄԿՐՏԻՉ ԽՈՒԴԱՆԵԱՆՑԻ

ժամահացի ծախսի փոխարէն նուիրում է իր որդու հայրենակիցներին, կարօտեալ Նախիջևանցիներին՝ հարիւր րուբլի։ 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ կարող ենք անել. Վերջին տեղեկութիւններ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Խորհրդակցութիւն Փոխարքայի մօտ. Խաղաղացման կենտրոնական բիւրօյի և մամուլի ներկայացուցիչների ժողովը. Բագուի իրականութիւնից. Նամակ Կարսից. Նամակ Փարպիից. Նամակ Վլադիկավկազից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ժողովրդական ներկայացուցչութեան կազմակերպութիւնը կուլտուրական պետութիւններում։

Ի՞ՆՉ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ԱՆԵԼ

Ի՞նչպէս անենք, որ տեղական ինքնավարութեան վերաբերութեամբ մեր գաւառը կարող լինի լուրջ և դրական գործ կատարել, որ նա հիմնված կեանքի կարիքների վրա՝ հնարաւորութիւն ունենայ որոշ պահանջներ առաջ մղելու։

Դրա համար կարևոր է, որ մեր գաւառի մտածող մասը զբաղվի այդ հարցով։ Կարևոր է, որ ժողովրդի համար պարզված լինի թէ ինչ դեր ունի կատարելու տեղական ինքնավարութիւնը կեանքի մէջ և թէ ինչ չափով ինչ բարիքներ նա կարող է առաջացնել մեր իրականութեան մէջ։

Տեղական ինքնավարութիւնը—տեղական ինքնագործութեան ամենախոշոր ասպարէզն է։ Սակայն որպէս զի այդ ինքնագործութիւնը հնարաւորութիւն ունենայ արտայայտվել լիակատար և արդիւնաւէտ կերպով, անհրաժեշտ է, որ մի կողմից ապահովված լինի մարդկանց գործունէութիւնը պատահարներից, միւս կողմից ծրագրված լինի բաւականաչափ ընդարձակ շրջանակ այդ գործունէութեան համար։

Ամենագլխաւոր պահանջներից մէկն այն է, որ ազգաբնակութեան բոլոր մասերը կարող լինեն մասնակցել ընտրութիւններին և իրանց ընտրեալների միջոցով ազդել տեղական ինքնավարութեան գործի վրա։ Այդ պահանջին բաւարարութիւն տալու համար անհրաժեշտ է կամ ընդհանուր ձայնատւութեան իրաւունք տալ բոլոր ազգաբնակութեանը կամ եթէ այդ անկարելի է ներկայումս, աւելացնել գիւղական դասակարգի ներկայացուցիչների թիւը և նուազեցնել ընտրողական ցենզի չափը մանաւոր սեփականատէրերի համար։

Միւս գլխաւոր պահանջը փոքր ինքնավարական մարմինների կազմութիւնն է, որի կարևորութեան մասին մենք մի քանի անգամ գրել ենք և որը, ինչպէս յայտնի է, մտել է հայկական պատգամաւորութեան մշակած հանրագրի կէտերի մէջ։ Փոքր ինքնավարական մարմնի պահանջը բաւական հասունացած խնդիր է և նրա իրագործութիւնը շատ հեշտ կերպով կարող է լծորդվել ընդհանուր զեմստվօյի կազմակերպութեան հետ։

Մեր գաւառական երէցաւորները պէտք է ծանօթացնեն ժողովրդին տեղական ինքնավարութեան գլխաւոր սկզբունքների և հիմունքների հետ, որպէս զի ընտրողները կարողանան գիտակցաբար վերաբերվել իրանց յանձնած գործին և ընտրվածները կարողանան որոշակի ձևակերպել իրանց պահանջները։

Ցանկալի է, որ տեղական ինքնավարութեան մասին կարճ միջոցում հրատարակվէին հանրամատչելի գրքոյկներ, որպէս զի գաւառական գործողների համար հեշտութիւն լինէր գործունէութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Հեռագրով)

Նախիջևան, 15 յուլիսի։

Գիշերը Թուրքերը հրդեհեցին կուզնուեցիների կալերը։ Հրդեհը հանգցնելու համար օգնութեան հասած մարդիկ հրացանաձգութեան ենթարկվեցին։ Կոզակները պատասխանեցին։ Ոչնչացրել են 500 խունձ ցորեն։ Յուլիսի 11-ի գիշերը Թուրքերը սկսեցին իրանց յարձակումը Նորս գիւղի վրա։ Վնասներ չը կան։

Թովմա վարդապետ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ՄՕՏ

Շաբաթ, յուլիսի 16-ին, ժամը 4-ին, կէսօրից յետոյ Փոխարքայի պալատում կայացաւ իրա Փոխարքայի նախագահութեամբ խորհրդակցութիւն զէմստվային հաստատութիւնները՝ Կովկասում մտցնելու կազմակերպութեան մասին։

Այդ խորհրդակցութեան հրաւիրված էին 65 անձինք—պաշտօնեաներ, զանազան հաստատութիւնների, մամուլի ներկայացուցիչներ և մի քանի մասնաւոր անձինք, ինչպէս և օրթօդոքս, հայ-լուսաւորչական և մահմեդական հոգևորականութեան ներկայացուցիչները։

Խորհրդակցութեան նպատակն էր միջոցներ որոնել, ինչպէս կազմակերպել գաւառային և Ճանաճզակաճ զէմստվային հաստատութիւնները Կովկասում։

Ճիշտ ժամը 4-ին Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկով դուրս եկաւ պալատի սպիտակ դահլիճը, ուր զումարված էին բոլոր հրաւիրեալները։ Այստեղ հանվեց ամբողջ խմբի լուսանկարը, ապա օրթօդոքս հոգևորականութիւնը մաղթանք կատարեց և Վրաստանի էկզարխի յաջորդ Եփիմի եպիսկոպոսը մի համառօտ ճառ արտասանեց, որով ցոյց տալով այսօրվայ հանդիսի առհագին նշանակութիւնը ամբողջ Կովկասի համար, օրհնեց նոր ձեռնարկութիւնը, որը մտցվում է Կովկասում Թագաւոր Կայսրի կամքով ի մեծ բարօրութիւն երկրի։

Դրանից յետոյ նիստը կայացաւ պարսկական դահլիճում, ուր Փոխարքան յայտարարելով նիստը բացված, մի համառօտ ճառով յայտնեց հետևեալը։

«Այսօր Կովկասի տարեգրութիւնների մէջ նշանաւոր օր է։ Թագաւոր Կայսրի ցուցմունքով ես ձեզ հրաւիրեցի, որ սկիզբն դնենք Կովկասի զեմստվային կանոնադրութեան մշակման։ Ես համոզված եմ, որ Կովկասի մի քանի մասերը բոլորովին հասունացել են զէմստվային ինքնավարութեան համար այն ձևով, որը կընդունվի և Միացեալ Ռուսաստանում, բայց ի նկատի ունենալով բնակիչների անհաւասար զարգացումը Կովկասի զանազան մասերում, նրանց առանձին բարքերը և կեանքի պայմանները, շատ կարելի է, որ խորհրդակցութիւնները կը մշակեն նրանց համար զէմստվային անտեսութիւնը վարելու այնպիսի նոր ձևեր, որոնք աւելի յարմար կը լինեն ազգաբնակութեան կենցաղական պայմաններին։ Ես հաւատում եմ, որ ամեն մէկը, որը կըկոչվի այդ հարցերով զբաղվելու, որոնք երկրի համար կենսական նշանակութիւն ունեն, կը մոռանայ բոլոր անձնական և կուսակցական հայեացքները և ի նկատի կունենայ միայն ընդհացուր օգուտը, ընդհանուր բարեկեցութիւնը։ Այդ առիթով ես ամենքիդ մի սախպողական խնդիրք ունեմ. ձեզ ուղարկված դեկուցագրի մէջ ի թիւս այլոց ասված է, որ խորհրդակցութիւնների նիստերը հրապարակական կը լինեն։ Ես սպասում եմ, որ այն մարդկանց կողմից, որոնք ճանաչում են միայն մի սկզբունք—կարգը խանգարելու սկզբունքը, փորձեր կանվեն կանգնեցնել զբաղմունքների կանօնաւոր ընթացքը խորհրդակցութեան մէջ։ Ես յոյս ունեմ, որ բարեմիտ անձերի առհագին մեծամասնութիւնը, որոնց համար թանգ է հայրենիքի բարոյական և մտաւոր զարգացումը, կը կարողանայ զսպել կարգը խանգարողներին։ Բայց և Դուք, պարոններ, չէք մերժի ձեր գործակցութիւնը ով խօսքով, ով գրչով կարգը պահպանելու խորհրդակցութիւնների նիստերում։ Մենք այստեղ եղածներս կամ կովկասցիներ ենք կամ այս թանգագին երկրին նուիրված պաշտօնեաներ։ Ի սէր հայրենիքի և հասարակութեան պէտք է գործենք բոլոր մեր ույժերով աջողութեամբ կատար ածելու Թագաւոր Կայսրի կամքը մտցնելու Կովկասում զեմստվային ինքնավարութիւն։ Այսօրվայ նիստում տեղի չի ունենայ ըստ էութեան հարցերի քննութիւն, որովհետև նա վաղաժամ է քանի որ գաւառական և նահանգական խորհրդակցութիւնները չեն յայտնել իրանց կարծիքները։ Իսկ եթէ ցանկացողներ կան խօսելու խորհրդակցութիւնների կազմակերպութեան մասին, խնդրում եմ անել այդ»։

Ապա հետզհետէ խօսեցին Փոխարքայի խորհրդի անդամ Միցկէվիչ, գեներալ Շիրինկին, «Մշակ» լրագրի խմբագիր Ալ. Քալանթար, Փոխարքայի դիւանատան կառավարիչ Պետերսօն, ագրոնօմ Սահակեան, Փոխարքայի օգնական Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյ, իշխան Գ. Թումանեան և ուրիշներ։ Վիճաբանութիւնները վերաբերում էին այն հարցերին, թէ ինչ ձևով պէտք է կազմակերպվեն գաւառական խորհրդակցութիւնները։

Խորհրդակցութիւնը վերջացաւ ժամը 6-ին։ Մանրամասն հաշիւ կը տանք յաջորդ անգամ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԵԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՄ

Ներկայումս Ռուսաստանը մի մեծ պատմական դարագլուխ ստեղծելու կարևոր հարցով է զբաղված, և այդ հարցերը արդէն մշակվում են բարձրագոյն շրջաններում։ Եւրոպական պետութիւններից ամենահզօր կայսրութիւնը այսօր պատրաստվում է անցնել պետական այն նոր կարգերին, որոնք հիմնված են ժողովրդական ներկայացուցիչների մասնակցութեան վրա օրէնսդրութեան կարևոր հարցերում։ Այս կարգերը վաղուց են իւրացրել եւրոպական բոլոր պետութիւնները (բացառութիւնը Թիւրքիան է կազմում), Ամերիկան, Աւստրալիան, աֆրիկական հարաւի ցամաքը և նոյն իսկ ասիական Եապօնիան, որի հսկայական առաջադիմութիւնը անհերքելի ապացոյց է, որ նոր կարգերը ընդհանրապէս այն աւետաբեր աղբանակներն են, որոնց անմիջապէս յաջորդում է կուլտուրական կենդանաբար հեղեղը։

Ցիշեալ երկրներում ժողովուրդը, յանձին իր ընտրած ժողովրդական ներկայացուցիչներիօրէնքներ է հրատարակում, տուրքեր է նշանակում, և առհասարակ կառավարութեան բոլոր ֆունկցիաների վրա հսկում և քննում է։ Թէ ժողովրդի ներկայացուցիչների ժողովը կամ ինչպէս ընդունված է ասել պարլամենտը այս կամ այն երկրում ինչ չափով է հանդիսանում որպէս ժողովրդի օրգան, նրա կամքի իսկական արտայայտող, և ինչ չափով այդ օրգանը գործնականապէս կարողութիւն է ունենում իրականացնել իրան պատկանող օրէնսդրութեան և վերահսկողութեան իրաւունքները, այդ գլխաւորապէս կախված է նրանից, թէ ինչպէս է կազմակերպված ժողովրդական ներկայացչութիւնը, այսինքն ինչպէս է կազմակերպված ինքը ժողովրդական ներկայացուցիչների ժողովը։ Զանազան երկիրներում ընտրութեան կազմակերպութիւնը մեծ տարբերութիւն է կրում իր մէջ, այնպէս որ լրագրական փոքրիկ յօդուածում անկարելի է պարփակել նրա բոլոր ձևերը, ուստի աւելի նպատակայարմար կը լինէր մեր կարծիքով, եթէ մենք սկսէինք հէնց այն իդէալական պահանջներից, որոնց իրականացնելու նպատակին են ձգտում բոլոր ազգերը՝ իրանց համար ներկայացուցիչներ ընտրելու ժամանակ։ Այդ պահանջները յայտնի են. Նրանք լսվում են Ռուսաստանի զեմստվօներում, գիտնական շրջաններում, ժողովներում, զանազան կորպորացիաներում, և հետևեալ բանաձևն են արտայայտում. Ռուսաստանի ապագայ ժողովրդական ներկայացչութիւնը պիտի հիմնված լինի ընդհանուր, հաւասար, ուղիղ և գաղտնի ձայնատւութեան վրա, կամ ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի ասելով պէտք է հասկանալ բոլոր քաղաքացիների իրաւունքը՝ մասնակցել ժողովրդական ներկայացուցիչների ընտրութեան։ Սակայն անհրաժեշտ է շեշտել, որ «ընդհանուր» տերմինը չը պիտի հասկանալ բառի բուն նշանակութեամբ—այն հասարակ պատճառով, որ ոչ մի երկրում համարեա թէ գեղեցիկ սեռը,—ազգաբնակութեան կէսը—չէ վայելում ընտրութեան իրաւունքներ։ Չեն վայելում այդ իրաւունքը և երեխաները, հոգեպէս հիւանդները և այն ոճրագործները, որոնք քաղաքացիական իրաւունքներից զրկված են։ Հետևապէս, ինչպէս իրաւացի կերպով բողոքում է քաղաքակիրթ մարդկութեան լաւագոյն մասը, կանանց քաղաքացիական իրաւունքները դասեդված են այն շրջանակի մէջ, որոնք յատուկ են երեխաներին, հոգեպէս հիւանդներին և ոճրագործներին։

Այստեղ աւելորդ չէ ասել, որ այնպիսի հռչակաւոր անձնաւորութիւններ ինչպէս Ջօն Ստիւարտ Միլլ և Լաբուլէ, որոնք ակնյայտ հակասութիւններից յուզվելով պահանջում էին որ ընտրութեան իրաւունքներ տրվի և կանանց,—ոչ մի արձագանք չը գտան, իսկ երբ աւելի առաջ, 1789 թւին, ֆրանսուհիները նոյն նպատակով մի պետիցիա ներկայացրին իրանց թագաւորին, վերջինս հեգնօրէն մերժեց, չը նայելով հռչակաւոր Կօնդօրսէի պաշտպանութեան։ Միակ երկիրները, ուր ընտրութեանը, կարելի է ասել, որ ընդհանրութիւնն է մասնակցում, Աւստրալիան և Նոր Զելանդիան են, մասամբ և Հիւսիսային Ամերիկայի մի քանի շտատները, ուր, իրօք, կանայք ստացել են ընտրողական իրաւունքներ, իսկ ինչ վերաբերում է ուրիշ երկիրներին, այդ իրաւունքը վայելում են արական սեռի չափահաս և իրաւահաս քաղաքացիները։

Եթէ քննադատօրէն վերաբերվելու լինենք, մենք կը նկատենք, որ ընտրողական սկզբունքը բաւական հեռու է իդէալականութիւնից, որովհետև հաւասարութեան իրաւունքները միշտ խախտվում են։ Բելգիայում, օրինակ, թէև ընդհանուր ընտրողական սկզբունքն է ընդունված, սակայն քաղաքացիների որոշ դասակարգը ժողովրդական ներկայացուցիչներ ընտրելու ժամանակ աւելի քան մէկ ձայնով է օգտվում։ Ընտանիքի հայրեր, որոնք մի և նոյն ժամանակ կալուածական յայտնի ցենզ

ԽԱՂԱՂԱՑՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԻՒՐՈՅԻ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

Ինչպէս մենք հաղորդեցինք, շաբաթ, յուլիսի 15-ին դումայի շէնութեան մէջ կայացաւ բիւրոյի և մամուլի ներկայացուցիչների խառն ժողովը, որը քննելով Բագուի կոմիտէտ առաջարկը, ներկայութեամբ այդ կոմիտէտի պատուիրակների—պ. պ. Դաստակեանի, Աղայեվի և իշխան Դադիանու, կայացրեց հետևեալ որոշումը.

«Խաղաղացման կենտրոնական բիւրոյի և Թիֆլիսի մամուլի ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնը, լսելով Բագուի կոմիտէտի ներկայացուցիչների յայտարարութիւնը, ճանաչեց ցանկալի.

I Թոյլատրել փաստերի ազատ հաղորդագրութիւնը բաւականաչափ ստուգված, զգուշաւորութեամբ և առանց այն աւելորդ մանրամասնութիւնների, որոնք կարող են բորբոքել կրքերը:

II Փաստերը լուսաբանելիս ունենալ երկու ազգութիւնների (հայ և Թուրք) համար բարեացակամ տեսակէտ:

III Խուսափել դէպքերի ընդհանուր բացատրութեան այն կողմերից, որոնք բաւարար կերպով չեն լուսաբանված և կարող են գրգռումն առաջ բերել ազգայնական յարաբերութիւնների մէջ:

Բագուի կոմիտէտի ներկայացուցիչները յայտնեցին, որ նրանք, ի մօտոյ ճանաչելով Բագուի կոմիտէտի գործունէութիւնը և ձգտումները, հաւատացած են, որ նա կը յարէ վերոյիշեալ որոշման»:

ԲԱԳՈՒԻ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Առաջ ենք բերում նաւթարդիւնաբերողների վերջին օրերի խորհրդակցութիւնների հետևանք վճիռը, որը ամենից լաւ բնորոշում է իրերի դրութիւնը:

«Նաւթարդիւնաբերողների խորհուրդը, բորսայի կոմիտետը և Բագւի ուրիշ հասարակական կազմակերպութիւնները զանազան ժողովների և կայացրած վճիռների, փոխարքայի և մինիստրներին դիմումների միջոցով, թէ հեռագրով, թէ փոստով յաճախ կառավարութեան ուշադրութիւնն են դարձրել տեղական կեանքի կանոնաւորութեանը սպառնացող պայմանների վրա, մանաւանդ քաղաքի կենտրոնից հեռու տեղերում՝, հանքերի և գործարանների շրջանում:

Այն կօշմարը, որը ծանրացել է սպառնալից նամակների և մութը լուրերի միջոցով, վերջին ժամանակները աւելի սաստկացել է տեղի ունեցած սպանութիւններով, որոնց համար չէ կարելի ոչ վրէժառութեան և ոչ էլ կողոպուտի պատճառներ գտնել:

Այժմ մեր ծառայողները զանգուածաբար յայտարարում են ներկայ պայմաններում ծառայելու անհնարաւորութիւնը և մենք պէտք է խոստովանենք, որ, յիրաւի, հանքերում և գործարաններում ծառայելը անհնարին է դարձել:

Պատասխանատու ծառայողների հեռանալը, սարսափահար եղած բանւորների մասսայի փախուստը միանգամայն անհնարին են դարձնում հանքերի գործունէութեան շարունակութիւնը:

Ամսի 19-ին ժողոված, մենք ամենամանրակրկիտ և բազմակողմանի ուշադրութեամբ, ինչպիսին պահանջում է քննող առարկան, քննեցինք մեր դրութիւնը և եկանք հետևեալ եզրակացութեանը, 1) մենք գտնում ենք և հաստատում, որ հանքերի և գործարանների ոստիկանական իշխանութիւնը անկարող է կարգ պահպանել և երաշխաւորել անվտանգ դրութիւն և որ ապագայում իսկ նրա վրա ոչ մի յոյս դնել չէ կարելի և 2) դրա պատճառով, մենք ստիպված ենք փակել մեր գործարանները և հանքերը:

Սակայն, նախ քան ի կատար ածել մեր այս երկրորդ վճիռը, մենք անհրաժեշտ համարեցինք ուշադրութիւն դարձնել հետևեալի վրա:

Դեռ չը խօսելով նրա մասին, որ հանքերի և գործարանների փակելը, եթէ ոչ մեր բոլորի համար, յամենայն դէպս ահագին մեծամասնութեան համար հաւասար է տնտեսական ինքնասպանութեան, անհրաժեշտ է ի նկատի ունենալ, որ գործարանների և հանքերի փակելը փողոց կը նետի մի քանի տասնեակ հազար քաղցած և ազատ մարդիկ, որ այդ բանից յետոյ անմիջապէս կանգ կառնի ապրանքների և մարդկանց տեղափոխութիւնը ամբողջ Վօլգայի աւազանում, կանգ կառնի արդիւնաբերութիւնը Վօլգայի շուրջը գտնւող կենտրոններում, նոյնպէս և նշանաւոր չափով Ռուսաստանի կենտրոնական արդիւնաբերութեան այն մասը որտեղ նաւթը ինչպէս վառելիք է ծառայում: Կանգ կառնի երկաթուղիական հաղորդութիւնը անդրկովկասեան, վլադիկավկազեան, հարաւարևելեան, ռեազան-ուրալեան, մօսկվա-կազանեան, մօսկվա-նիժեգօրոդեան ճանապարհների վրա, նոյն հաղորդակցութիւնը կը դժվարանայ և ուրիշ ճանապարհների վրա. այդ բոլորը պատմութեան տարեգրութեան մէջ մի չը տեսնված արդիւնաբերական կրիզիս կառաջացնի, որի սարսափելի հետևանքները ներկայումս անհնարին է հաշւի առնել: Եւ որ այդ դէպքում պետական գանձարանը չէ ստանալու տարեկան այն հարիւր միլլիօն րուբլին, որը նա ստանում է ինչպէս կերօսինի ակցիզ և տէր՝ նաւթահողերի և երկաթուղիների: Այդ բոլորի պատճառով, մենք մեր բարոյական և քաղաքացիական պարտքն ենք համարում, դեռ ի կատար չածելով մեր ակամայից կայացրած վճիռը, յայտնել ում հարկն է և խնդրել, որ թոյլ տայ հանքերում և գործարաններում եղած ոստիկանական պահպանութիւնը փոխարինել մեր, նաւթարդիւնաբերողներիս ազատ կազմակերպված հսկողութեամբ: Մենք միանգամայն հաւատացած ենք, որ այդպիսի հսկողութիւնը յետ կը դարձնի կեանքը իր նորմալ հունանքին և դա միակ միջոցն է, որը հնարաւորութիւն կը տայ մեզ ազատվել այն չարիքներից, որոնք հրապարակ կը գան—մեր այս խնդիրը մերժման դէպքում,—գործարանները և հանքերը փակելուց:

Ապագայ ինքնապաշտպանութեան միլիցիան պիտի գոյութիւն ունենայ հետևեալ հիմքերի վրա:

1) Այդ գործի գլուխ է կանգնում նաւթարդիւնաբերողներից ընտրված մի զինւորական, որին հաստատում է գեներալ-գուբերնատորը, 3) Նրա օգնականները և առանձին բաժինների գլխաւորները նոյնպէս ընտրվում են նաւթարդիւնաբերողներից, իսկ մնացած ամբողջ կազմը կազմակերպված է հանքերի և գործարանների ադմինիստրացիայի առաջարկութեամբ: 3) Այդ կազմակերպութեան ամբողջ ծախքը նաւթարդիւնաբերողները իրանց վրա են վերցնում: 4) Նոյնպէս վերջինների հաշւով զինվում են: 5) Կազմակերպութիւնը գտնվում է նաւթարդիւնաբերողների կարգադրութեան տակ: 6) Կազմակերպութեան անդամների բռնած անձնաւորութիւնները ոչ ուշ 24 ժամից, պէտք է յանձնվեն կառավարչական իշխանութեան ձեռքը՝ գրաւոր բացատրութեամբ բռնելու պատճառների մասին:

Այս որոշումը, նաւթարդիւնաբերողներից ընտրված յատուկ կոմիսիան ներկայացրեց տեղական գեներալ-նահանգապետին խնդրելով նրա իրագործումը՝ աւելացնելով նաև, որ այժմ և եթ հեռացնել հանքերի և գործարանների ամբողջ ոստիկանական կազմը և փոխարինել, մինչև կազմակերպութեան գլուխ գալը, Բագւում գտնվող զօրքով և սպաներով: Բացի այդ խնդրում են անմիջապէս փակել հանքերի բոլոր բուդկաները, որոնց մէջ, մանրածախսի անուան տակ, զէնքեր են բաժանվում և ոճրագործութիւններ պատրաստվում, ինչպէս նաև սաստկացնել հսկողութիւնը Թէյատների և ճաշարանների վրա:

Գեներալ-նահանգապետը կոմիսիային պատասխանեց, որ միջնորդած հարցերի լուծումը կախված է երկրի փոխարքայից, որին դիմելու համար բանակցութիւններ է սկսել կոմիսիան:

Ռ. Յովհանջանեան

Բագու

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Յունիսի 15-ին

Ինչպէս յայտնի է «Մշակի» ընթերցողներին, տեղիս նահանգապետը խնդրել էր պատշաճաւոր իշխանութիւնից Կարսում մտցնել ինքնավարական սկզբունք: Մենք՝ լինելով ջերմ երկրպագու ինքնավարութեան և մի և նոյն ժամանակ ի նկատի ունենալով որ այդ խնդիրը անշուշտ կը յարգվի և մենք բաղդաւորութիւն կունենանք մեր տնտեսական չափազանց աննախանձելի դրութիւնը բարւոքել քաղաքի սեփական միջոցներով, աւելորդ չենք համարում կանխօրէն մի քանի դիտողութիւններ անել:

Մի այսպիսի պատասխանատու գործ, որպիսին հանդիսանում է ինքնավարութիւնը իր ամբողջ կազմով, հաստատուն հիմքերի վրա դնելու համար անհրաժեշտ է ժողովրդի գիտակցական վերաբերմունքը և բուն հասարակական շահերով ղեկավարվելու սկզբունքը: Այստեղ չը պէտք է դեր խաղան խնամիական յարաբերութիւնները, անձնական շահերը և ձայնաւորների կամայականութիւնները:

Պէտք է ընտրել միայն փորձված, լուսամիտ մի անձնաւորութիւն, որ համապատասխանէր գործի լրջութեան անդուլ աշխատանքով, եռանդով և անկեղծ սիրով դէպի ընդհանրական շահերը: Պնդում ենք անպատճառ փորձված, որովհետև մի այնպիսի քաօս, լաբիւրինթոս կարգի բերելու և ծաղկման վիճակի մէջ դնելու համար, որպիսիք են առհասարակ ինքնավարութիւնից զուրկ քաղաքները, անհրաժեշտ է փորձված, անկաշառ և անաչառ մի գործիչ՝ պաշտպանելու իրաւազուրկ քաղաքացիների իրաւունքները: Մի բնորոշ առանձնայատկութիւն ես քաղաքագլխի կողմից մեր կարծիքով պէտք է լինի՝ թոյլ չը տալ «պլուտօկրատիային» իր քմքերի համաձայն վարվել, առաջ մղելով թայֆայականութիւնը այլ հանդիսանալով ջերմ պաշտպան ժողովրդական բարօրութեան՝ գործել անխարդախ, գործել մեծամասնութեան օգտին և մեր յետամնացութիւնը ծածկել առաջադիմութեան՝ արագընթաց քայլերով: Լսելով, որ Ալեքսանդրօպոլի քաղաքագլուխ պ. Գ. Տէր-Պետրոսեանը հրաժարվում է իր պաշտօնից, մենք առաջարկում ենք մեր քաղաքի լուսամիտ և ազդեցիկ անձնաւորութիւններին օգտվելով հէնց առաջին յարմար առիթից՝ հրաւիրել նրան՝—որ այդքան մեծ գործ է արել Ալեքսանդրօպոլն ներկայ ծաղկած դրութեան հասցնելու գործում—բարւոքելու մեր խոպանացած քաղաքը և նրա վտանգի ենթարկված եկամուտները դնելու քաղաքացիների տրամադրութեան տակ:

Բ. Թորոսեան

ՆԱՄԱԿ ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱՍԻՑ

Յուլիսի 10-ին

Այս քանիերորդ անգամն է, որ եկեղեցի ենք յաճախում և վրդոված սրտով դուրս ենք գալիս եկեղեցուց: Կիւրակի օր է, հայ հասարակութիւնը յաճախում է եկեղեցի փոքր ինչ մխիթարվելու իր եկեղեցու ժամասացութիւնով. դա էլ չը կայ: Շատ վատ տպաւորութիւն է թողնում հասարակութեան վրա եկեղեցու այսպէս անշուք և անուշադիր դրութիւնը: Որտեղ է մեր երեցփոխը կամ ուր է տեղիս խմբապետը, չը գիտեմ: Լսում ենք որ Վլադիկավկազի եկեղեցում խումբ կայ, բայց երեսը չենք տեսնում: Լսում ենք որ տեղիս խմբապետը Մօզդօկում կօնցերտներ է տալիս յօգուտ իր գրպանի, իսկ յօգուտ իր ազգին կամ եկեղեցուն, նա ոչ մի անգամ խմբով չի երգում եկեղեցում, որտեղից նա առատօրէն ռոճիկ է ստանում երեցփոխից, իր անբարեխիղճ վարած պաշտօնի համար: Դա միանգամից անբարեխղճութիւն է թէ՝ խմբապետի և թէ երեցփոխի կողմից, որ այդ դրութեան մէջ են պահում քաղաքիս միակ եկեղեցին. հասարակութեան միակ յոյսը, աղօթատունը թողել են, առանց ուշադրութեան: Մարդս որ յանձն է առնում մի պաշտօն մի սուրբ պարտականութիւն, պէտք է սրտանց վերաբերվի գործին և ոչ թէ բարձի թողնի: Եկեղեցին խաղալիք չէ, պէտք է եկեղեցու պաշտօնեաները իրանք զգան իրանց թերութիւնները, լինի դա երեցփոխ, խմբապետ կամ քահանայ. Իսկ թէ այդ պաշտօնը իրանց ոյժերից վեր է պէտք է թողնել կամ յանձն չառնել: Չէ որ հասարակութիւնը քնած չէ, նա պահանջում է կարգապահութիւն և իրաւունք էլ ունի պահանջելու, չէ որ խմբի վարձը ժողովուրդը ինքն է տալիս. ուրեմն էլ ում համար է փող ծախսում, որ գոնէ շաբաթը մի անգամ եկեղեցում երգեցողութիւն չի լսում:

Մխիթարական ոչ մի բան չը կայ եկեղեցուն վերաբերեալ: Հասարակութեան միակ

ունեն, երկրորդ ձայնի իրաւունք են ստանում. ուրիշները որոնք բացի այդ յայտնի հասարակական դիրք ունեն բարձրագոյն ուսման ցենզով հանդերձ,—նրանց երեք ձայն է տրվում: Վօտումների (ձայն տալու իրաւունք) այս խառնիճաղանճ սիստեման նկատվում է և Անգլիայում, ուր մի քանի ընտրողական շրջաններում ընտրութեան ձայն ունեցողները կարող են առանձին առանձին ձայն տալ իւրաքանչիւր շրջանների կողմից:

Ժամանակակից իդէալիստները պնդում են, որ ընտրողական ընդհանուր իրաւունքը աւելի կատարեալ կերպով իրագործելու համար անհրաժեշտ է, որպէս զի նա կատարվի ոչ թէ հաւասար, այլ և ուղղակի կերպով: Անուղղակի ձայն տալ ասելով պէտք է հասկանալ այն կարգը, երբ քաղաքացիները իրանց ներկայացուցիչներին ուղղակի չեն ընտրում պարլամենտի համար, այլ նախ իրանց շրջանից ընտրում են ընտրողների մի մարմին, և ապա այս վերջինը արդէն իր կողմից ընտրում է պարլամենտի անդամներին: Երկաստիճան այս սիստեմայով է ընտրվում Ֆրանսիայում և Ամերիկայում պարլամենտի պալատներից մէկը—սենատը. Նոյն սիստեմայով են ղեկավարվում Աւստրիան, Պրուսիան, Նօրվէգիան և Ամերիկան, վերջինս—նախագահի ընտրութեան ժամանակ:

Զափազանց հետաքրքրական է շեշտել, որ երկաստիճան այս սիստեմայի պաշտպանները հաւատացնում են մեզ, որ այդպիսի ձևով ժողովրդական ներկայացուցիչների ընտրութիւնը կատարվում է անձնաւորութիւններից բաղկացած մի կօլլեգիայով, որը այսպէս ասած աւելի ինտելիգենտ է, քան թէ ժողովրդական մասսան: Բայց այս դէպքում էլ դժուար չէ դարձեալ նկատել, թէ մինչև ինչ աստիճան ընդհանուր ձայն տալու սկզբունքը խախտվում է:

Ընդհանուր ձայն տալու իրագործութեանը կատարեալ ձև տալու համար չափազանց կարևոր է, որ այդ պրոցեսը գաղտնի կերպով կատարվի: Առաջ բաց ձայն տալը օրէնք էր, իսկ ներկայումս այդ ձևը ընդունված է միայն աւելի քիչ դեմօկրատիական պետութիւններում, ինչպէս օրինակ Աւստրիայում և Պրուսիայում, ուր այդ սկզբունքի պաշտպանները գլխաւորապէս հիմնվում են այն հանգամանքի վրա, որ իւրաքանչիւր անհատ քաղաքացիական արիութիւն պիտի ունենայ բացարձակապէս արտայայտել իր համոզմունքները: Սակայն հազիւ թէ այս հայեացակէտը իրաւացի լինի գործնական տեսակէտից, որովհետև փորձերը ցոյց տուին, որ հարցը քաղաքական արիութեան մէջ չէ, այլ այս կամ այն ընտրողների անկախութեան մէջ. Բանւոր, ծառայ, գործակատար, չինովնիկ և ընդհանրապէս ժողովրդի այն դասակարգը, որը կախումն ունի ուրիշներից, ստիպված է լինում ձայն տալ ընդդէմ իր համոզմունքի որպէս զի մասնաւոր կեանքում հալածանքի չենթարկվի «աղաների» և «օլիմպների» կողմից: Ընդհանուր ձայն տալու ձևերի վրա խօսելով անհրաժեշտ է նկատել, որ տակաւին չէ կարելի ասել թէ բոլոր երկրներում ժողովրդի ներկայացուցիչների ընտրութեան իրաւունքը իւրաքանչիւր չափահաս տղամարդու սեփականութիւնն է կազմում: Շատ պետութիւններում քաղաքացիների մի պատկառելի դասակարգ բոլորովին զրկված է ձայն տալու իրաւունքից, որովհետև չունի ցենզ, որի վրա հիմնված կարողանայ մտնել ընտրողական ցուցակի մէջ: Այդ ցենզի ամենատարածված ձևը—կալուածական ցենզն է, ուստի ընտրողներ ճանաչվում են միմիայն նրանք, որոնք ունեն կամ անշարժ կայքեր, կամ դրամագլխի մշտական եկամուտ, և կամ որոշ տուրք են վճարում կառավարութեան: Կալուածական ցենզի ազդեցութիւնը նկատվում է Անգլիայում, Հօլանդիայում, Շվէյցարիայում, Իտալիայում, Բէլգիայում և Ունգարիայում: և այս սիստեման գլխաւորապէս հիմնված է այն սկզբունքի վրա, որ լաւ կառավարելու և ընդհանրապէս պետական բիւջէտի կանոնաւոր դասաւորելուն մէջ կարող են շահ ունենալ միայն նրանք, որոնք պետական տուրքերի բեռն են կրում, կրթական ցենզին վերոյիշեալ պետութիւններում նշանակութիւն չեն տալիս առարկելով, որ գրագիտութիւնը, ինքնըստինքեան, դեռ քաղաքական գիտակցութեան երաշխաւորութիւն չէ տալիս:

Կրթական ցենզի ոչնչութեան նշանակութիւնը լուսաբանելու համար բաւական է ասել, որ Իտալիայում, օրինակ, ամեն մի գրել և կարդալ իմացող կարող է ընտրող լինել: Հիւսիսային Ամերիկայի Մասսաչուզեթս շտատում ընտրութեան կարող են մասնակցել այնպիսի անձնաւորութիւններ, որոնք կարող են միայն սահմանադրութեան երկու երեք տողերը կարդալ և իրանց անունները ստորագրել, մի և նոյն տենդենցիան նկատվում է և ուրիշ հարաւային շտատներում, ուր գլխաւորապէս ձգտում են նեգրներին հեռացնել ընտրութեան մասնակցութիւնից:

Տիրոսեան

մխիթարութիւնը տեղիս հայը Սաւիկեանն է, որ իր սիրուն քարոզներով ժողովրդին եկեղեցի է հրաւիրում՝ եթէ նա էլ չը լինէր, շատ վատ կը լինէր ժողովրդի դրութիւնը: Բայց մի ծաղկով գարուն չի լինի. հարկաւոր է այն սիրուն քարոզների հետ և երգեցիկ խումբ ունենալ եկեղեցում, որը անհրաժեշտ է ամեն մի հայ եկեղեցում:

Արցախեցի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Սարիղամիշ, յուլիսի 13-ին

Համաձայն «Մշակ» լրագրի 130 րդ համարում խմբագրութեանդ արած կոչին, Սարիղամիշի հասարակութեան պատկանող նուիրատուներս շտապում ենք յայտնել, որ մենք միանգամայն նպատակայարմար ենք գտնում հայ գաղթականութեան անուամբ հանգանակված գումարի մնացորդ 28,000 ռուբլին ուղարկել Նախիջեան, այնտեղի թալանվածներին բաժանելու և դրանով գոնէ մասամբ թեթեւացնելու նրանց դառն կացութիւնը:

Մ. Ղասապեան, Ե. Ջալալեան, Մ. Իսակեան, Եգ. Խոյեցեան, Ա. Տիրատուրեան, Եղբ. Բայխաթելեան, Արամ Տէր-Գրիգորեան, Պ. Պետրոսեան, Ս. Խանսանամեան, Յ. Իսահակեան, Մ. Մելիք-Ստեփանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կովկասի Փոխարքան 5,000 ռուբլի ես յատկացրել է Երեւանի նահանգում վերջին աղէտների ժամանակ վնասված բոլոր անձերին, առանց սեռի, հասակի ու կրօնի խտրութեան: Այդ գումարից բաժին պէտք է հասցնել նա և Պարսկաստանից Ռուսաստան փախած, պարսկական քիւրդերի գազանութեան զոհ դարձած ասորիներին:

—

Ահա 3 օր է մայրաքաղաքի լրագիրներ չեն ստացվում Թիֆլիսում, որովհետև Բէլան և Տիխօրեցկ կայարանների միջև երկաթուղու գնացքները դադարել են բանւորական խոշոր գործադուլի պատճառով: Մտադրութիւն կայ պօստն ուղարկել Նովօրոսիյսկի և Բաթումի վրայով:

—

Երէկ մենք հաղորդել էինք, որ գեներալ Ալիխանով-Աւարսկին մեկնել է Նախիջեանից յուլիսի 14-ին: Այդ առիթով «Кавказъ» պաշտօնական լրագրին հեռագրում են հետեւեալը. «Գեներալ Ալիխանովը այսօր մեկնեց Նախիջեանից: Նախընթաց օրը քաղաքի բերդապահ զօրքը հրաժեշտի ընթրիք տուեց նրան, իսկ մեկնելու օրը—ճաշ, որին ներկայ էին բերդապահների բոլոր օֆիցէրները: Բոլոր մահմետական ազգաբնակութիւնը իր հոգեւորականութեան հետ միասին հանդիսաւոր կերպով ճանապարհ դրեց գեներալ Ալիխանովին, որը հրաժեշտի ժամանակ դիմեց ինտելլիգենցիային, խնդրելով ազդել ազգաբնակութեան վրա, որպէս զի վերահաստատված կարգը չը խանգարվի, որը և իր համար միակ վարձատրութիւնը կը լինի»:

—

Կովկասում երկրագործութեան մինիստրութեան նախկին լիազօրի իրաւասութեան տակ գոյութիւն ունէր մի առանձին վարչութիւն, որ հոգ էր տանում ռուս գաղթականների համար պետական հողերի վրա յարմարաւոր բնակավայրեր գտնել և գաղթականներ բերել ու այդ տեղերում բնակեցնել: Այժմ «Кавк.» պաշտօնական լրագրին հաղորդում են, որ առաջիկայ յունվարից այդ վարչութիւնը վերացվում է: Երևի կը փակվի նաև այդ նպատակով հիմնված և ռուսական ընկերութիւնը, որովհետև կառավարական բարձր շրջաններում որոշված է պետական հողերը տալ տեղական սակաւահող գիւղացիներին:

—

Ինչպէս յայտնի է, արդէն խիստ քննութիւն է սկսված Թիֆլիսի ոստիկանապետի դէմ ռումբ արձակելու առիթով: Ռումբ նետող ուսանող Իշխան Խէրխէուլիձէն դեռ ևս ուշագնաց վիճակում է պ. Կովալեովի մի ինգուշ ծառայի հասցրած սարսափելի հարուածից: Առանձնապէս կարևոր գործերի քննիչը, պատասխանատուութեան ենթարկելով ռումբ նետողին, միւս կողմից ձերբակալել է տուել նաև այդ ինգուշին, դատի ենթարկելով նրան այդպիսի մարդասպանութեան փորձ անելու համար: Մինչև այդ ինգուշը բանտից արձակված է առանձին երաշխաւորութեամբ:

—

Կովկասեան փոխարքայի դիւանը այժմ գաւառապետների միջոցով ցրում է երկրի բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը ռուսերէն, հայերէն և թուրքերէն լեզուով տպված կոչեր, ուղղված երկրի ազգաբնակութեան: Այդ կոչերով հրաւիրվում են տեղական ժողովուրդները կարգը պահպանելու, խաղաղ ապրելու և կուլտուրական առաջադիմութեան հետեւելու: Կոչերն ուղարկվում են բոլոր հոգևորականներին, յայտնի անձերին և կպցվում են ամեն տեսակ բնակված վայրերի պատերին:

—

«Баку» լրագիրը դիմել է Ռուսաստանի բոլոր խոշոր ու յայտնի գրողներին և խնդրել նրանց յայտնել իրանց հեղինակաւոր կարծիքները հայ-թուրքական արիւնոտ յարաբերութիւնների մասին: Լրագիրը յոյս ունի այդ ճանապարհով ներգործել Կովկասի գազանացած հասարակութիւնների վրա: միայն մի փոքրիկ սխալ է գործում «Баку» լրագիրը. նա կարծում է, որ թուրք հասարակութիւնը ռուսերէն կարդում և հասկանում է, այն ինչ այդպիսիների թիւը չափազանց պակաս է:—Արդէն լրագրի խմբագրութիւնն ստացել է Մաքսիմ Գորկու կարծիքը: Ուրիշ գրողներ էլ խոստացել են ուղարկել կարծիքներ:

—

Յուլիսի 14-ին Զաքաթալայի շրջանի գլխաւոր գնդապետ Պաւլովի վրա, պաշտօնական գործով Բելօկանի գնացած ժամանակը, 13 հոգուց բաղկացած մի զինված խումբ յարձակվում գործեց, բայց Պաւլովը աջողութեամբ ազատվեց: Վերադարձին այդ խումբը մի թագըստոցից կրակ արեց Պաւլովի և նրան ուղեկցող ստրաժնիկների վրա. երկու պահապանները սպանվեցին, իսկ Պաւլովն ու երկու ուրիշ պահապաններ ազատվեցին ու փախան:

—

Նախիջեանի աղէտի զոհերի օգտին ստացանք Խարբինից Կաչուրեանի ձեռքով հաւաքած 2369 րուբլի: 2) Մաղաքիա Աղավելեանից իր ընկերական շրջանում հաւաքած 14 րուբլի. (առաջն. մասնաժ. յանձնելու համար):

—

«Մշակի» նախընթաց համարներից մէկում Թէհրանի մեր թղթակիցը հաղորդել էր, որ այնտեղի հայոց երկսեռ դպրոցների տեսուչ պ. Լեւոն Բաբայեանն իր խնդրով հրաժարվել է, որովհետև նրան 4 տարով հրաւիրող հոգաբարձութիւնը պաշտօնավարութիւնից հրաժարվել էր զանազան ինտրիգների պատճառով: Երբ վերջերս հոգաբարձական նոր ընտրութիւնները ցոյց տուին, որ հասարակութեան համակրանքը նախկին հոգաբարձուների կողմն է և երբ նրանք վերընտրվեցին, նոր հոգաբարձութիւնը կրկին հրաւիրեց պ. Լ. Բաբայեանին իր խմբով: Այժմ պարոնը գնում է նորից Թէհրան, ընդունելով հոգաբարձութեան նոր հրաւէրը:

—

Թիֆլիսի վիրաւոր ոստիկանապետ Կովալեովը նշանակվում է գիւղացիական գործերի առեանի անդամ: Դա մի ընդունված կարգ է ոստիկանապետութիւնից մինչև փոխ-նահանգապետութիւն: Իսկ Թիֆլիսի ոստիկանապետ նշանակվում է Թիֆլիսի ժանդարմների գլխաւորի օգնական կապիտան Ցիսը:

—

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Գաւառում վաղուց գոյութիւն ունի մի աւազակախումբ, որ շարունակ մեծ փողեր է պահանջում կալուածատէրերից և վաճառականների տէրերից: Այդ աւազակախումբը՝ բաղկացած 12 լաւ զինաւորված հոգուց՝ յուլիսի 8-ին Խաչմազի և Ղուբայի մէջ տեղ եղած պօստային կայարանի մօտ գտնվող թուրքաց գիւղում ապրող մի թուրքից պահանջում է փող: Սա յայտնում է այս մասին գիւղի բէգերին, որոնք իսկոյն իմաց են տալիս ստրաժնիկներին և միացած՝ մօտ քսան հոգի՝ յարձակվում են աւազակների վրա: Սկսվում է երկարատև հրացանաձգութիւն, որի ժամանակ աւազակներից մէկը վիրաւորվում է, մնացած աւազակները վերցնում են իրանց վիրաւոր ընկերոջ և հեռանում են այդտեղից: Ճանապարհին նրանց պատահում են ֆուրգոնչիկներ, որոնք գալիս են եդել Ղուբա: Աւազակները խլում են նրանցից եօթ ձի և հեռանում: Մի փոքր ժամանակից յետոյ վիրաւորին տանելով, աւազակները բաց են թողնում ձիերը»:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

15 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Բարձրագոյն հրամանով հրամայված է Կովկասի երկրագործութեան և հողաշինութեան վարչութեան աւագ ագրոնոմ Ստարօսելսկուն լինել Քութայիսի նահանգապետի պաշտօնակատար:—Ներքին գործերի մինիստրը որոշեց դադարեցնել «Նովօստի» լրագրի հրատարակութիւնը երկու ամսով:

ԽԱՐԲԻՆ, 14 յուլիսի: Գունչժուլինից մինչև Խարբին երկաթուղու երկարութեամբ գրեթէ ամեն տեղ դաշտերը մշակված են և սերմանված: Դաշտերում աշխատում են բազմաթիւ չինացիներ: Յուլիսի 9-ին Գունչժուլինում սկսված անձրևը տեղում էր գրեթէ անընդհատ. Խարբինում ևս անձրև է գալիս, հաւանօրէն, անձրևների շրջանը կը սկսվի:

ՏՕԿԻՕ, 13 յուլիսի: Գերմների հաղորդելով, Կորէայի հիւսիսում Վլադիվօստօկի ծովային հաղորդակցութիւնը Տումէնի հետ Ցուսիմի կուից ի վեր բոլորովին ընդհատված է: Ռուսների մատակարարութիւնը կատարվում է մեծ մասամբ ջօնկաներով Տումէնի վրա Խուօչունից. պաշարները կենտրօնանում են Կրասնի Եարի և Օնսէնգի մէջ:

ՏՕԿԻՕ, 14 յուլիսի: Եապօնացիները վերցրին Ալէքսանդրօվսկ կայարանը միայն երկար և սաստիկ դիմադրութիւնից յետոյ: Յուլիսի 12-ին եապօնացիները գրաւեցին Դուիէն, որը գտնվեց չը քանդված: Բռնեցին 200 գերի, եօթը հրետանեան արկղ և պատերազմական մթերքներ: Ռուսները, թւով մօտ 200 հոգի, սաստիկ դիմադրութիւն են ցոյց տալիս Կօրսակովի և Խերինիգայի շրջականներում:

ՕՍՍԱԿԱ, 14 յուլիսի: Ռուսները եապօնացիների արշաւման պատճառով Պուդենդէից և Ցուկամից հեռացան դէպի Կորէայի հիւսիսը:

ԻՕԿՕՀԱՄԱ, 14 յուլիսի: Հէնց որ անձրևները Մանջուրիայում վերջանան, պէտք է սպասել որ ճակատամարտ կը լինի մեծ տարածութեան վրա: Լուրերին նայելով, եապօնական բանակները տեղաւորված են արևմուտքից արևելք հետևեալ կարգով—Նօգի, Օկու, Նօդզու, Կուրօկի և Կավամուրա: Հիմք կայ ենթադրելու, որ նոր բանակը, որի գործողութիւնների մասին կցկտուր տեղեկութիւններ կան, նպատակ ունի ընդհատել ռուսների հաղորդակցութիւնը Խարբինի և Վլադիվօստօկի միջև: Մանջուրիայում, հաշւելով պահեստները, այժմ քսան դիվիզիայից աւելի է գտնվում:

ՊԱՐԻԶ, 14 յուլիսի: Վիտտէն մեկնեց այսօր Շերբուրգից Նիւ Եօրկ «Կայսր Վիլհէմ» շոգենաւով:—Իբրև հետևանք սուլթանի կեանքի դէմ եղած փորձին թիւրքաց ոստիկանութիւնը շարունակում է կատարել բազմաթիւ ձերբակալութիւններ թիւրքերի, մակեդօնացիների և հայերի, բայց առանց հետևանքի—Շատ դեսպաններ ստացան սպառնական անանուն նամակներ:

ՄՕՍԿՎԱ, 15 յուլիսի: Կանանց բժշկական ինստուտը կը բացվի միայն 1906 թւի աշնանը:

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ, 15 յուլիսի: Տօնավաճառը բացվեց տեղական վաճառականների աննշան քանակութեամբ: Վաճառատներ շատ քիչ կան բացված, չը նայած որ տօնավաճառի գլխաւոր կենտրօնում բոլորը բռնված են:

ՌՕՍՏՕՎ-ԴՕՆԻ ՎՐԱ, 15 յուլիսի: Աչքի առաջ ունենալով, որ 26 նահանգներում հացի անբերրիութիւն է տիրում, հրամայված է այնտեղ ուղարկել հացի պաշարներ հերթական կարգերից դուրս:

ԺԻՏՕՄԻՐ: Գեներալ-նահանգապետը հրամայել է Կումարով պրիստաւին սպանող Սիդօրուկին զինուորական դատարանի ենթարկել:

ՆԻՒ ԵՕՐԿ, 14 յուլիսի: Եապօնիան զաղտնապահ կերպով յայտնեց ամերիկական տերութեան, որ նրա դեսպանները հէնց առաջին ժողովում կը հաղորդեն ռուս լիազօրներին իրանց հիմնական պայմանները, և երբ այդ պահանջները չեն ընդունվի ռուսներից, այն ժամանակ եապօնացիները անմիջապէս կը ճանաչեն հետևեալ նիստերը: Այստեղ կարծում են, որ այդ պայմաններն են. պատերազմական ծախսերը վճարել, զիջել Սախալինը Լեաօդունեան թերակղզին և երկաթուղային գծի—մինչև Խարբին, զիջելու ճանաչել եապօնական հովանաւորութիւնը Կորէայի վրա և Վլադիվօստօկը յայտարարել չէզոք: Իր կողմից Եապօնիան պատրաստ է դրա փոխարէն հրաժարվել Պօրտ-Արտուրը ամրացնելուց:

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ, 15 յուլիսի: Կառավարութիւնը մտցրեց ստորտինգը մի օրինագիծ, որ վերաբերում է ժողովրդական ձայնատւութեան—Շվէդիայի հետ միութեան լուծելու հարցի առիթով: Ձայնատւութիւնը պիտի կայանայ յուլիսի 31-ին, ցերեկվայ 1 ժամին:

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ, 15 յուլիսի: Ժամանեց այրի Եւգենիա կայսրուհին: Նոյն օրը և եթ Խրիստիան թագաւորը, թագաւորական ընտանիքի անդամների հետ միասին այցելեց նրան զբօսանաւի վրա: Վիլհէլմ կայսրի գալուստը սպասվում է եկող շաբաթ:

ՊԱՐԻԶ, 15 յուլիսի: «Դէյլի Տելեգրաֆի» թղթակիցը տեսակցութիւն ունեցաւ Վիտտէի հետ շոգենաւի վրա և հաղորդեց անթել հեռագրով այդ խօսակցութեան հաշիւը: Վիտտէն առողջ չէ զգում իրան-մրսած լինելով: Նա լիազօրութիւն տուաւ յայտնել պաշտօնապէս, թէ այն րոպէից, որ նա ոտք կոխեց ֆրանսիական հանրապետութեան հողի վրա և մինչև իր մեկնումը, նա ոչ մի անգամ չէ քննել Րուվիէի կամ մի ուրիշ անձի հետ, փոխառութեան և Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի փոխադարձ ֆինանսական յարաբերութիւնների հարցը. նրա պաշտօնն է բանակցութիւն վարել միկադօյի ներկայացուցչի հետ և եթէ հնարաւոր է, հաստատ հաշտութիւն կապել: Վիտտէին ոչ մի յանձնարարութիւն չէր տրված ֆինանսական հարցի վերաբերեալ: Վիտտէի կարծիքով՝ իրա Ռուսաստանից մեկնելուց յետոյ, Եւրօպայումտեղի ունեցած դէպքերից ոչ մինը չէ կարող ազդել բանակցութիւնների ընթացքի վրա, որոնց արդիւնքը նշանաւոր կերպով կախված է նրանից, թէ եապօնական լիազօրը ինչ ոգով կը վարէ բանակցութիւնները, ինչպէս և կախված է նրա ստացած լիազօրութիւնների սահմաններից:

ՏՕԿԻՕ, 15 յուլիսի: Միկադօն ընդունեց միս Րուզվելտին մեծ պատիւներով: Տօկիօյի բանկիրները և վաճառականները ճաշ սարքեցին ի պատիւ Տաֆտի և օր. Րուզվելտի:

ՔԻՇԻՆԷՎ, 14 յուլիսի: Բէլէց գաւառի Րըշկանովկա աւանում, յուլիսի 10-ին մի հրէայ պահեստի զինուորին վիրաւորելու պատճառով—ջարդ առաջացաւ:

16 յուլիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Պաշտօնական տեղեկութիւններ Հեռաւոր Արևելքից յուլիսի 15-ին ստացված չեն: Ընդհանուր շտաբում համարվող զինուորական մինիստրութեան կառավարիչ գեներալ-լէյտընանտ Րեդիգեր նշանակված է զինուորական մինիստր:

Ոստիկանութեան բաժնից: Նիժեգօրօդի վարչութեան տուած տեղեկութիւններով, տեղական իշխանութիւնների զեկուցման համաձայն, յուլիսի 9-ին, Նիժնի-Նովգորոդում գործադուլ արեցին մի քանի գործարանների բանւորները: Ամբողջ օրը ցուցարարները, որոնց թւում նկատվեցին տեղական զէմստվօյի մէջ ծառայողներ, հաւաքվելով քաղաքի զանազան կենտրօններում և նրա շրջականներում, մի քանի անգամ փորձեցին խռնվել և ամբոխ կազմել թափօրի համար, խափանելով դրանով շարժումը փողոցներում: Առաջին աւելի մեծ ամբոխը՝ 300 հոգի հաւաքվեց առաւօտեան Եամսկի փողոցում, պահանջելով առևտրական հաստատութիւնների փակումն, փակելով ամեն կողմից ճանապարհը, որով գրգռեց իր դէմ կառապանների և սայլապանների դժգոհութիւնը, որոնք թափվելով ցուցարարների վրա, ցրեցին նրանց. այդ անաջողութիւնից յետոյ ցուցարարները հաւաքվեցին քաղաքից դուրս: Երբ նրանց թիւը հասաւ մօտ 600-ի, նրանք նորից դիմեցին երգելով քաղաքի գլխաւոր փողոցները, բայց ոստիկանութիւնը և կօզակները ցրեցին նրանց առանց զէնք գործածելու: Ցերեկը էլի ցոյցի երկու նոր փորձեր եղան և ամբոխը հասաւ 1000 կամ աւելի հոգու, բայց նրանց ջանքերը նոյնքան ապարդիւն եղան, ինչպէս առաջ: Քաղաքի ժողովուրդը միւս գործարանների բանւորներին ևս հաշւելով, չէին համակրում ցուցարարներին գանգատվելով, որ շարունակ գործադուլները զրկում են նրանց աշխատանքից և դատապարտում քաղցածութեան: Երկրորդ օրը, յուլիսի 10-ին ցուցարարները նորից հաւաքվեցին երեկոյեան ժամը 5-ին նոյն տեղը և ուղղվեցին դէպի քաղաքը: Հասնելով թափօրով հրապարակը, չը նայելով սաստիկ գրգռված ամբոխի ներկայութեան, բաղկացած արհեստաւորներից և բանւորներից, որոնք յայտնի յանդիմանում էին ցուցարարներ, որոնք չէին ցրվում և շուտով նրանց միջից առրճանակի հարուածներ լսվեցին ժողովրդի վրա, որոնցով վիրաւորվեց մի կառապան: Դա վերջնականապէս համբերութիւնից դուրս հանեց ցուցարարներին հակառակ բանւորներին, որոնք թափվեցին ցուցարարների վրա, սրանք շտապեցին փախչել և թաքնվել. ամբողջ հրապարակը լցվեց ժողովրդի ահագին բազմութեամբ, որ սկսեց բռնել ցուցարարներին և

ծեծել նրանց, որոնց նա համարում էր իբրև դրդիչներ։

Ոստիկանութիւնը և կոզակները ստիպված էին առանձին խմբերի բաժանվել և ամեն կողմ վազել, ծեծվողներին ազատելու համար. ամբոխը այնքան կատաղել էր, որ յաճախ յարձակվում էր ոստիկանների և զօրքերի վրա, աշխատելով բռնի խլել նրանց ձեռքից զոհերին։ Նահանգապետը և ոստիկանապետը անձամբ մասնակցում էին՝ ծեծվողներին փրկելու համար։ Միայն մեծ ջանքերից յետոյ կարելի եղաւ վերահաստատել կարգը և ցրել ամբոխը։ Որքան կարելի եղաւ իմանալ, անկարգութիւնների ժամանակ սպանվեց մի հոգի և թեթև վիրաւորվեցին 15 անձինք։ Նոյն ժամանակ երկուսը, մտնելով մի տուն, սկսեցին գնդակահարել ժողովրդի լուսամուտից։ Այն ժամանակ խուժանը քարերով կոտրեց լուսամուտը և ներս մտաւ։ Գնդակահարողները թագնվեցին խոհանոցի մեծ կաթսայի մէջ։ Երրորդ օրը, յուլիսի 13-ին, լեռան մօտ, հաւաքվեց մի խումբ, որ ըստ երևոյթին եկել էր Սօրմօվից, և սկսեց իջնել դէպի շուկան։ Վերև կանգնած հասարակութիւնը, տեսնելով այդ բանը, ձայն տուեց ոստիկանութեան։ Այն ժամանակ խումբը դէս ու դէն ընկաւ, գնդակահարելով պատահողներին ատրճանակներից։ Բանւորները կատաղեցին և անխնայ ծեծեցին խռովարարներին։ Բանւորները սպանել էին 4 և ծանր վիրաւորել 13 անձի։ Ընդհարումն դադարեց գիշերվայ ժամը 10-ին։ Հետևեալ օրը, յուլիսի 12-ին, երեկոյեան խռովարարները փորձեցին իրանց կողմը գրաւել «կլիւչնիկ» կոչված բանւորներին, բայց սրանք սպանեցին եկած դեսպանին։ Այն ժամանակ խռովարարները 11 հոգի սկսեցին գնդակահարել ատրճանակներից։ Առաջացաւ կռիւ, որի հետևանքը եղաւ 6 սպանված, 3 ծանր և 9 թեթև վիրաւորված։ Նոյն գիշերը Սօրմօվում, գործարանի շէնութեան մէջ մի խռովարար գցեց մի ռումբ, որին դոհ գնաց ինքը գցողը, իսկ ուրիշներին ոչ մի վնաս չեղաւ։

ԼՈՆԴՈՆ։ Ներկայ Ղամսի վերջում, երբ կատարվելու է ֆրանսիական նաւատորմի այցելութեան առիթով նշանակված տօնական հանդէսները, անգլիական լամանշեան նաւատորմը կուղևորվի դէպի բալտիական ծովը, որտեղ կայցելէ մի քանի գերմանական և սկանդինաւեան նաւահանգիստները։ Նա չի այցելի ռուսական նաւահանգիստները և առհասարակ չունի քաղաքական նշանակութիւն։ Նաւատորմը բաղկացած է 10 զրահակիր և 8 կրէյսէր նաւերից։

ՏՕԿԻՕ։ Կառավարական հաղորդում է, թէ յուլիսի 11-ին ճապոնական նաւատորմը այցելեց Դէկաստրի ծոցը և մօտեցաւ Նօգալտովեան կղզուն։ Ռուսները սկսեցին թնդանօթ արձակել Ալեքսանդրեան ամրոցից երկու և ծովափից 4 թնդանօթներից։ Ճապոնացիները ստիպեցին ռուսների թնդանօթները լռել։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԲԱԳՐԱՏ ՏՈՓՉԵԱՆ
ԽՈՋԱՅ ՄԵԼԻՔ ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ժամերը նշանակված են Պետերբուրգի ժամով, իսկ Թիֆլիսինը 58 րոպէ կամ մի ժամ աւելի ուշ պէտք է հաշւել)։

	Գնաց.	Տարր.	Արագ.	Ապր.
Բաթումից գալու ժամը	4.33	12.58	1.18	5.10
Թիֆլիս հասնելը	10.43 առ.	5.51	2.22	11.10
Թիֆլիսից գնալու ժամը	11.28	6.39	10..	6.58
(Թիֆլիսի ժամանակով)	12.26	7.37	10.58	7.48
Բաթում հասնելը	12.31	7. 8	8.16	12.42
Բաքուից գալու ժամը	5.55	10. 9	9.33	
Թիֆլիս հասնելը	6.29	10.33	7.39	
Թիֆլիսից գնալու ժամը	7.29	11.13	4.59	
(Թիֆլիսի ժամանակով)	8.27	12.11	5.57	
Բաքու հասնելը	1.—	4.59	5.46	
Կարսից գալու ժամը	12.25			9.40
Կարս	4.12			1.17
Ալէքսանդրոպոլից	7.50			3.26
Թիֆլիս հասնելը	5.24 առ.			3.28
Թիֆլիսից գնալու ժամը	11.50 գիշ.			2.50
(Թիֆլիսի ժամանակով)	42 48 գիշ.			3.48 գ.
Ալէքսանդրոպոլ ›	10.50			2.44
Կարս հասնելը ›	2.20			6. առ.
Թիֆլիս ›	4.48			8.52

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Ս. Գ. Շերմազանեանց

Ընդունում է հիւանդներին ամեն օր առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 3—6, Երևանեան հրապարակ, տուն Արգուէթեան, Լոքմանեան Լոտարեանների բնակարանը։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ Մանկավարժական Խորհուրդը սրանով յայտարարում է, որ համաձայն Թիֆլիսի քաղաքային Վարչութեան որոշման 1905 թւի մայիսի 12-ի, ներկայ տարում աշակերտների ընդունելութեան ժամանակ գերադասութիւն կը տրվի Թիֆլիս քաղաքի քաղաքացիներին, եթէ նրանց ծնողները կը ներկայացնեն դօկումենտներ, որ նրանք մտցրված են Թիֆլիս քաղաքի քաղաքացիների ցուցակում։ Բացի սրանից դպրոց մտնել ցանկացողները բոլորն էլ պարտաւոր են ներկայացնել լիակատար մետրիքական վկայական, ծագման կարելու վկայական և ստացած ուսման վկայական։
(յուլ. 17, 24, 31, օգ. 7, 14, 21) 1—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Ամեն շաբաթ, երկուշաբթի և ուրբաթ օրերը նուագում է սիմֆոնիական օրկէստրը Լ. Գ. Շաէյնբէրգի ղեկավարութեամբ, իսկ երեքշաբթի և հինգշաբթի օրերը սազանդարները՝ Բագուի յայտնի Ճառ ածող Արսէնի ղեկավարութեամբ։ (17, 21, 28) 1—3

Ա. ԲԱԲԼՈՅԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
Լոյս տեսաւ
Լ. Ն. Տոլստոյ
ԿՐԷՅՑԵՐԵԱՆ ՍՈՆԱՏ
Թարգ. Մ. Մ. Ղազարեանի
Գինն է 50 կոպէկ
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառանոցներին։
(ա. օ.) 1—5

Լոյս տեսաւ ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ
ՊԱՏՎԻ ՀԱՄԱՐ
Դրամա 4 գործողութեամբ
Գինն է 60 կոպ.
Հրատարակ. Ա. Ներսիսեանի և Մ. Գէորգեանի
Դիմել՝ Тифлисъ, книжн. магазинъ «Гуттенбергъ», Г. Галустяну. 1—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱՍԷՐՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ խնդրում է հայ հեղինակներին և թարգմանիչներին, որոնք ցանկանում են բեմ հանել իրանց աշխատութիւնները, ուղարկել այդպիսին նախապէս վարչութեան՝ հանդերձ իրանց պայմաններով, նաև բոլոր նոր սիրողուհիներին և սիրողներին, որոնք կը կամենային առաջիկայ սեզօնում մասնակցել ներկայացումներին, յայտնել նախապէս այս մասին վարչութեան հետևեալ հասցէներով։ Тифлиское Собранiе: Режисеру Г-жѣ О. М. Майсурянъ կամ З. Д. Мамулянъ.
(կ.) 3—4

ՌՈՒՍԵՐԷՆ, ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ և ՂԱԶԱՐԻ
Հայոց երկսեռ դպրոցների համար հարկաւոր են ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ ձեռնտու պայմաններով։ Դիմել Լևոն Բարայեանին «Մշակի» խմբագրատանը։ (չ.հ.շ.կ.) 4—4

«ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.»
Հրատարակչական ընկերութիւն
Շուտով լոյս են տեսնելու հետևեալ հանրամատչելի գրքոյկներ.
1. Զօմբարտ. Ինչու ամեն մարդ այժմ հետաքրքրվում է քաղաքատնտեսական հարցերով։
2. Վարձու աշխատանք և կապիտալ։
3. Գաուլկէ Ե. Կապիտալ և կապիտալիզմ։
3. Սիւելիս. Ինչ է իրաւունքը (նրա ծագումը և պատմութիւնը)։
5. Մուսկատբլիտ, Ժողովրդական երեսփոխանութիւն։
Իւրաքանչիւր գրքոյկի գինը 10 կ.
Դիմել Թիֆլիս՝ Т-во «Ст. Лисиціанъ и К.»
(12, 17, 31) 3—3

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզային և սիֆիլիտիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան՝ 6 ժ.—9 ժ.։ Հուկիս, Սեմեօնովսկայա փ. № 20.
(ե. հ. շ. կ.) 47—30

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
ԳԷՈՐԳ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
Անցեալ տարիների նման այս ամառ ևս ընդունում է հիւանդներ կովկասեան հանքային ջրերում։ Հասցէն՝ Эссентуки, Верхная Курсовая ул., дача Николаевой. (կ. ե. ռ.) 10—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Բ. Նաւասարդեան
Գ ե տ ա ք ս գ օ ր ս կ ո ւ մ ընդունում է սիֆիլիսի, միզասեռական և վեներական հիւանդ։
Пятигорскъ, домъ Померанцева. 44—50

ՄԱՆԿԱԲԱՐՁՈՒՀԻ
Սօֆիա Ի. Գէյբօրտ-Լօկչ
Տեղափոխվել է Կազմնաչէյսկի փողոց № 7, տուն իշխ. Թումանովայի, Ալէքսանդրեան այգու դիմացը։ (կ.ե.հ.) 16—100

Կենտրոնական Գրավաճառանոց

Թիֆլիս, վաճառվում են հետևեալ գրքերը.
Գրիգորեան Ռ. Տ. Մուխսի ալի, դրամա 3 արար. գ. 25 կ. ճծ. 11 կ.։
Դեէսնիկ։ Ոչ այս աշխարհից. գ. 10 կ. ճծ. 9 կ.։
Էրնեստ Ռենան։ Ինչ է ազգութիւնը թարգմ. Եար. Ղարագուզեանի. գ. 20 կ. ճծ. 13 կ.։
Կ. Ե. Մ. Էջմիածնի մայր աթոռի և ռուսաց կառավարութեան յարաբերութիւնների ծագումը. գ. 40 կ., ճծ. 20 կ.։
Կանան-Դօյլ։ Բանակն ինչպէս ազատեցի, թարգմ. Տ. Վ. գ. 15 կ. ճծ. 11 կ.։
Մոստանեան Կ.։ Շարժի տարեգրութիւնն հայոց մէջ. գ. 20 կ. ճծ. 11 կ.։
Համբարձումեան Հ.։ Հայարտ հոգու երգերից. գ. 30 կ. ճծ. 15 կ.։
Զարլս-Ռիչարդսօն։ Գրքերի ընտրութիւնը. գ. 60 կ. ճծ. 25 կ.։
Պեսրօվ Գր. Քհ. Զգաստութեան առաքեալներ. գ. 15 կ. ճծ. 11 կ.։
Տօլստոյ Լ. Ն. Կրէյցերեան Սօնատ. գ. 50 կ. ճծ. 20 կ.։
Ֆիրացեան Վ.։ Մաքեր և մարքեր. գ. 10 կ. ճծ. 9 կ.։
Օսիպօվ Ա.։ Մի ամիս Ն. Պօլսում. գ. 20 կ. ճծ, 13 կ.։
Ֆրանսուա դը-Կիւրէլ։ Նոր կուռք. Թատերգ. երեք արարուած. գ. 30 կ. ճծ. 15 կ.։
Դիմել въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ. 1—1

Ֆինանսների նախարարութեան իրաւասութեան տակ գտնվող
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների նախարարութեան ուսումնարանական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
Երկու սեռի անձանց՝ գործնական ձևով հաշուապահութիւն $4^1/_2$ ամսում։
Պարապմունքի առարկաներն են.
1) Իտալական կրկնակի հաշուապահութիւն արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի վերաբերեալ, վաճառականական, բանկային, յանձնարարական, գործարանական, նաև նաւթարդիւնաբերական և նաւթագործական հաշուապահութիւն։ 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Առևտրական թղթակցութիւն։ 3) Մուրհակային և առևտրական օրէնքներ։ 5) Վայելչագրութիւն և ուղղումն ամենավատ ձեռագրի։ 6) Թուաբանութիւն համբիչի վրա։ 7) Գրելու վարժութիւն «Րէմինգտոնի» գրելու մեքենայի վրա (կամաւոր)։
Կուրսերի համար դասատուներ են հրաւիրված համալսարանական կրթութիւնով իրանց գործի մասնագէտ մարդիկ, որոնք հաստատել են իրանց պաշտօնում ֆինանսների նախարարութեան ուսումնական բաժնի կողմից. գեղագրութեան համար ևս հրաւիրված է մի գեղագիր նկարիչ։
Ընդունելութիւն ամեն օր ժամը 5-ից մինչև 7-ը երեկոյեան։ Պարապմունքները սկսվում են 1905 (սեպտեմբերի 15-ից պարբերական ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ 60 րուբլի վճարով ամբողջ դասընթացքի համար։
Դասընթացը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների նախարարութեան թոյլատրված ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։
Դրանից անկախ, բացված է բէչ պատրաստութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թուաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում Н. В. Абрамяну, Николаевская ул. № 46, ամենայն օր։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։
Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պոստի ծախս վճարելու. ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ (հ. կ. ե.) 1—25

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ։
(Тифлисъ, Сололакъ, Лермонтовская ул. № 9)
Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։
Աւանդելի առարկաները սրանք են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն. 2) Առևտրական թուաբանութիւն. 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային). 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա. 5) Առևտրական թղթակցութիւն. 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը։
Ձրի ուսուցումն ցանկացողներին գրող մեքենայի վրա։ Պարապմունքները կուրսերում լինում են ամեն օր։
Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից։ ամենայն օր, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12 ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տանը № 9, Սերգիեվսկայա և Լերմոնտովսկայա փողոցների անկիւնում։ Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս կուրսեր հիմնողի բնակարանում։ Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу. (կ. չ.) 3—25

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Երկու սեռի անձանց համար
(Баку, Прачешная, домъ Теръ-Ованесова)
Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական, եւ առեւտրական կրթութիւն եւ պատրաստել հմուտ հաշուապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատեստատներ։
Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թուաբանութիւն և թուաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշուապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական տնտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղումն ձեռագրի). 7) Ուսուցումն գրող մեքենայի վրա։ Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից՝ ամենայն օր կուրսերում առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։
Կուրսերի կանոնադրութիւնը (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа)—տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.
(չ. կ.) 5—30